MI mutvārdu tulkošanā – palīgs vai drauds?

Andrejs Veisbergs

Latvijas Universitāte

2025

Mutvārdu tulkošana

Dažādi paveidi, dažādas situācijas un dažādi rīki.

Konferenču tulkošana

Atbalsts **rīks** Palīgs

- Ja ir rakstīta runa.
- Paskatīt MI kādus terminus – iespējamas kļūdas, jo dziļāk rok, jo lielākas halucinācijas.
- Iesācējiem – labs rīks glosāriju veidošanai.

- Bet tulkojot aizņem laiku un ir bīstamāks nekā vārdnīca, jo var būt maldīgs.

- **Visos gadījumos tulkam/tulkotājam ir jāspēj izšķirt, kas piedāvātajā ir pareizs, kas greizs.**
- Apmācībā – runas.
- Iespējams, EP, Padomē u.c. daudzas runas uzraksta MI

Teksts

Pieejams teksts tehnisks, standartteksts

- Vēlams digitālā formā
- Papīra formāts - skenēt/skenēta (bet var būt labota ar roku, tad būs problēmas)
- MI tulkojums >

Pārskatīt, izlabot un izmantot

Pat, ja runātājs nepieturas pie teksta, labs materiāls.

Pēdējā mirkļa teksts – var nebūt laiks to apstrādāt, bet var palīdzēt – skaitļi/vārdi. Bet sadalītā uzmanība.

ES Tiesa (ECJ)

- Procedūra
- Iepriekš pieejama runa

tīra, drukāta, digitāla, labota

Pēdējā brīdī pieejama runa

MI problēmas mutvārdu tulkojumā

- Sarkasms, ironija,
- Kultūratsauces, eksplikācija (tulks skaidro, piemērojoties auditorijas domājamajam zināšanu līmenim),
- Stila/pieklājības līmeņi (EP) Politkorektums – problēmas abos virzienos
- Pragmatiska nozīme,
- Divdomība, vārdspēles

Akcents, troksnis, traucējumi

Klaigāšana - tulks, variējot balsi vai ar komentāriem ļauj saprast, kas ko saka.

Viena māksīga un monotona balss

MI tulkojums – latviešu - angļu subtitri

Pieredze

Raustīgi, kavējas.

Struktūras ļoti smagas, kļūdas.

USSR un USA

Alma Ābele – Alma Appletree

Upmalis - Riverside

Neuztver idiomas

Ja būtu balss ?

Iesaistītie darbinieki un tehnika

Terminu konsultācijas

- **scrutiny reserve (EU context)**
- **MI Latvian: parlamentārās uzraudzības rezerve**

- Izpētas atruna

Additionally, the European Scrutiny Committee has taken oral evidence from Ministers who have breached the scrutiny reserve without what it saw as good cause.

"Turklāt Eiropas uzraudzības komiteja ir uzklausījusi ministrus mutiski, kuri ir pārkāpuši **uzraudzības rezervi** *bez tam*, ko tā uzskatīja par pamatotu iemeslu."

kļūdas

- Vadītājs – driver vai manager

- This refers to collapsible cup carriers and **caddied**, non-paper coasters.
- Tas attiecas uz arī salokāmiem dzērienu turētājiem un nepapīra paliktņiem ar statīvu.
- Tas attiecas uz salokāmām tasīšu paplātēm, kā arī ar ratiņiem pārvadājamām paplātēm, kas nav izgatavotas no papīra.

Vārdu konsultācijas - halucinācijas

Horndog -

The closest literal slang equivalent in Latvian is **“kārumnieks”**, sometimes **“kārlis”** in very informal/funny contexts (from *kārsies*, “lust, desire”).

- *Kopš viņš sāka draudzēties, viņš uzvedas kā īsts seksa **mīklis**.* – “sex-obsessed person” (informal)

Peignoir Negligee

Peinvuārs – pārmetams (pārvelkams) tērps,
Neglidžē – nakts tērps pats par sevi.

Ierakumu svece

- Hugo - buried candle
- MI

The Latvian term **“ierakumu svece”** literally means “*burial candle*” or “*grave candle*”.

It refers to a **candle placed at a grave or memorial**, often used in remembrance ceremonies, All Saints’ Day, or other occasions honoring the dead.

- **grave candle** – neutral, descriptive
- **memorial candle** – slightly more formal
- **vigil candle** – if used in a ceremonial or religious context

Example in Latvian:

- *Katru gadu mēs noliekam ierakumu sveces vecvecāku kapos.*
- *Every year we place grave candles on our grandparents’ graves.*

Stealthing divi MI

- **Stealthing during consensual sex is considered rape**
- Par izvarošanu tiek uzskatīta slēpšanās dzimumakta laikā ar piekrišanu.
- Slepenā prezervatīva noņemšana (stealthing) laikā, kad sekss ir bijis ar piekrišanu, tiek uzskatīta par izvarošanu.
- **Stealthing can be considered rape even during consensual sex.**
- Slepkavošanu var uzskatīt par izvarošanu pat seksuālu attiecību laikā, ja tās notiek ar piekrišanu.
- Stealthing var tikt uzskatīts par izvarošanu pat piekrišanas gadījumā seksa laikā.

All-caps

- **“all-caps” can be used metaphorically** to describe something loud, exaggerated, or performed at maximum intensity.
- The term in Latvian is **“visi lielie burti”** (“all capital letters”).
- Metaphorically, you could use it like this:
- *“Tas bija VISI LIELIE BURTI dusmas.”* → “That was all-caps anger.”
- *“Mēs dzīvojam visi lielie burti Latvijā.”* → “We live in an all-caps Latvia.”

par visu makti Makts

Power, **authority**, **rule**

- *Valsts vara ir tautas rokās, nevis viena cilvēka maktī.*
  → State power is in the hands of the people, not in one person's authority.
- *Viņš tiecās pēc makts.*
  → He strove for power.

Control / Dominance (figurative)

- **būt kāda maktī** *→ to be under someone's control / influence*
  - *Viņš ir naudas maktī.*
    → He is under the power of money.
  - *Mīlestības maktī cilvēki dara dīvainas lietas.*
    → In the power of love, people do strange things.

idiomas

- All they want is a fair shake and a chance to belong.
- Viss, ko viņi grib, ir nedaudz apskāvienu un iespēja kur iederēties.

nosebot

- Savukārt Hilarija Klintone norāda, ka pārmaiņas Kubā raisa cerības, norādot, ka tās ir "**nosebotas**, bet sen gaidītas ar atplestām rokām".

- Here, **“nosebotas”** conveys **something that has been eagerly anticipated, perhaps with impatience or yearning**, rather than its literal “snot-nosed” meaning. It’s a playful or ironic figurative usage in Latvian.

Vecvārdi, retāki vārdi

- **Burlaks** – a “laborer” or “barge hauler” (originally from Russian *бурлак*).
- **Puktīgs** – “fluffy,” “downy,” or “furry” (describing something soft or covered in fluff).
- **Ūzas** – “mustache” (dialectal; singular *ūza*).
- **Spindzele** – “pin” (small sewing or fastening pin; diminutive).
- **Knauslis** – “clump,” “lump,” or “protuberance” (sometimes used figuratively for a stubborn or stiff person).
- **Naģe** – “nail” (as in a small metal nail; archaic/dialectal).
- **Nosebot** – “snot-nose” or “runny nose” (colloquial, often for a child; literally “nose + snot”).

ūzas

Bez šādas policijas atļaujas, pieķerot dāmu ūzās, oficiāli draudēja arests.

Without a police permit, getting your hands on a lady's **mustache** could officially get **you** arrested.

Draudi

- Valda uzskats, ka MI iztulkos visu. To pieņem arī jaunieši, kam krīt interese par tulkošanu.
- Politiskie un komerciālie lēmumu pieņēmēji uzskata, ka MI tiek/tiks galā ar tulka darbu. Krīt darba apjoms, slēdz mācību programmas.
- Sabiedrība/komersanti/politiķi pieņem tulkojumu un valodu, kas ir gramatiski, stilistiski un semantiski kļūdaina. Tas kļūst par normu.